

DIPLOMADOLGOZAT

Ördög Elvira

Vidékfejlesztési agrármérnöki mesterképzési szak

Zenta / Gödöllő

2023

Tyúktojás termelés és fogyasztás Szerbiában a kötelező ketreccsere küszöbén

Összefoglaló

Szerbiában a többszöri halasztást követően feltételezhetően a 2023. december 31. már egy véglegesnek tűnő határidő a ketreccserét illetően. A termelők ragaszkodnak az ökonómiai indokoltsága ellenére egyre nehezebben helyt álló hagyományos ketreces termeléshez, a fogyasztók megváltozott igényei ellenére, aminek eredményeként mind a két ágazati szereplő egyetemlegesen elégedetlen. A probléma leküzdése indokoltá teszi a tojástermelés versenyképességére ható tényezők vizsgálatát. Dolgozatom célkitűzéseiként határoztam meg a különböző tartástechnológiák Lohmann Brown Classic tojóhibrid termelési paramétereire gyakorolt hatásainak vizsgálatát, a ketreces és az alternatív technológiák között levő egyre szűkebb rés vizsgálatát és a további csökkentési lehetőségek feltárását, a tojásvásárlási, fogyasztási szokások vizsgálatával a termelők és fogyasztók közötti ellentét enyhítését és a hosszú távon sikeres szerbiai baromfiágazat jövőjét jelentő termelési mód feltárását.

A különböző tartástechnológiák Lohmann Brown Classic tojóhibrid termelési paramétereire gyakorolt hatásainak vizsgálatához One-way-próbát, Kruskal-Wallis próbát és korreláció számítást használtam. Munkámban a 2019. és 2022. közötti, konvencionális-, feljavított ketreces-, többszintes drótrácsos- és szabadtartásra vonatkozó három termelési eredményt elemeztem, a madarak 18. és 80. élethetére vonatkozóan, egy üzem azonos takarmány összetétel mellett termelő azonos hibridjei által, ami lehetővé teszi a technológia különbözőségéből fakadó hatások vizsgálatát. Az elemzés során igazolást nyert, hogy a feljavított ketreces tartásmód nem váltja be a hozzáfűzött állatjólléti elvárásokat a hagyományos ketreces tartásmódhoz képest, amit a technológia és perzisztencia közötti negatív korreláció és leggyengébb technológiai tűrőképesség (7,31% elhullás) bizonyított. Igazolódott, hogy a gazdaságosságot meghatározó értékmérő tulajdonságokra, a tartásmódok kifejezetten nagy hatást gyakorolnak. Szignifikáns technológiai befolyásoltságot:

- a tojástömeg $p=0,001778$,
- a szennyezett tojások $p=2,358 \cdot 10^{-36}$, Chi-Square=168,7,
- a törött tojások $p=4,548 \cdot 10^{-26}$, Chi-Square=121,1,
- takarmányszükséglet $p=1,672 \cdot 10^{-10}$, Chi-Square=48,49,
- az 1 db tojás előállításához szükséges takarmánymennyiség $p=8,01 \cdot 10^{-9}$,
- 1 kg tojás megtermelésének takarmányértékesítése $p=2,684 \cdot 10^{-16}$, Chi-Square=75,5 és

- az életképesség $p = 1,069 \cdot 10^{-13}$, Chi-Square=63,46 esetében mutattam ki.

Az alternatív technológiák gazdaságosságának növelési tartalékai a Lohmann Brown Classic hibrid esetében az ivarérés termelés szempontjából történő helyes beállításában, a teljes tojóciklusuk meghosszabbításában, többszintes drótrácsos tartásmódban a stressz faktor csökkentésében, a technológiához jobban illő takarmány összetételben, a nevelési feltételek és a tojóházi tartástechnológiák körülményeinek minél hasonlóbbá tételében rejlenek. Jelentős, pozitív irányú eltérést tapasztaltam a szakirodalomban fellelhető szabadtartásra vonatkozó termelési eredményekhez képest. A vizsgálat eredménye alapján szabadtartásban a napi takarmány felhasználás, a takarmányértékesítés 1 kg tojás előállításakor, tojás termelés intenzitás és elhullás értékei nagyon megközelítették a hagyományos ketreces termelés eredményeit. Továbbá, az értékesített első- és másodosztályú tojások, kiselejtezett tojótyúk és takarmányköltség alapján az elhullás figyelembe vétele mellett, a hagyományos ketreces termelés nyújtotta bevételhez képest szabadtartásban 19,66 %-kal magasabb a megvalósítható árbevétel, így nem nyert igazolást a termelők nagy fokú ellenszenve e technológiával szemben.

A tojásvásárlói, fogyasztói szokások feltárása céljából kérdőíves felmérést alkalmaztam. A megkérdezés személyes és online formában történt 2022. augusztus 21. és október 5. között Szabadka község területén, szerb és magyar nyelven. A személyes és online felmérés során 319 értékelhető kitöltött kérdőívet gyűjtöttem be. A beérkezett válaszokból megoszlási mutatók segítségével meghatároztam a relatív gyakorisági eloszlást. Az eredmények, összefüggések, arányok szemléltetéséhez táblázatos kimutatást illetve diagramot használtam. Összehasonlító elemzést végeztem a korábbi hazai, azonos témában végzett kutatások eredményeivel, a vásárlói-, fogyasztói szokások változási irányának megismerése érdekében. A felmérés eredményeként bizonyítást nyert, hogy a fogyasztók számos tévhitel rendelkeznek a tojással kapcsolatban, többségük nem ismeri a különböző tartásrendszerek közötti különbségeket, a tojás étrendi értékeit valamint a tojás azonosító számának értelmezése is gond. Továbbá, igazolódott, hogy hazai viszonylatban változott az állatjóllét iránti érzékenység, fejlődött az állatokkal kapcsolatos tudatosság. Egyértelműen bizonyítást nyert, hogy nagy számú vásárló árérzékenysége igen magas, és az egyre fontosabb állati jóllét ellenére is a ketreces technológia felszámolásával, betiltásával megszűnne számukra az olcsóbb tojásvásárlás lehetősége. Mind a termelők, mind a fogyasztók széleskörű felvilágosítása nélkül a két tábor közötti mély szakadék az egész tojástermelési ágazatra komoly veszélyt jelent. A két ágazati résztvevő közötti kommunikáció is segítene az egyetemleges elégedetlenségük leküzdésében.

A hosszú távon sikeres szerbiai baromfiágazat jövőjét jelentő termelési mód feltárása érdekében a Telep tulajdonosával félig strukturált interjút készítettem 2023. március 29.-én. Az adott üzem által megtermelt tojások értékesítési árára vonatkozó adatokat 2022.02.03 és 2023.02.09. közötti periódusban 2 áruházláncból gyűjtöttem be. Miután a vizsgált Telepen a takarmány saját készítésű, a kereskedelmi árát az említett időszakra a PatentCo takarmánykeverő üzemből, míg a kislejtezett tyúkok értékesítési árát a tulajdonos beszámolója alapján gyűjtöttem be. Az üzem tulajdonosa a jövedelem számításhoz szükséges adatok szolgáltatásától elzárkózott. A költség-jövedelem számításhoz a termelési adatokat valamint Horn - Sütő 2013-as szakirodalmi adatit, modelljét használtam Microsoft Excel segítségével. A vizsgálat során megállapítottam, hogy a piac napjainkban nem értékeli magasabb tojás árral a madarak EU konform ketrecekben megvalósuló jóllétét. A termelési költségtöbblet miatt, a hagyományos ketreces termeléshez viszonyítva EU konform ketreces technológiában 9,74%-os jövedelem kieséssel számolhatnak a termelők a technológiaváltásból fakadó beruházási költség megtérülési ideje mellett. A hazai fogyasztók, mint egy 69 százaléka számára az ilyen arányú drágulás elviselhető, ami hazai viszonylatban a technológia életképességére utal. A leírtakon túl, szem előtt tartva az „End the Cage Age” kezdeményezést, leszögezhető, hogy az esetleges két kényszerű technológiaváltásból fakadó többletköltség a hazai termelők, fogyasztók, ágazat számára a feljavított ketreces tartásmódra való áttérést hosszú távon kockázatos döntéssé teszi. Napjaink árviszonyai mellett többszintes drótrácsos termelésre való áttérés esetében, 10,47% technológiai többletköltséggel számolva átlagosan 9,94%, míg szabadtartásos tojástermelés esetében 24,5% technológiai többletköltséggel számolva 4,84% kisebb jövedelem tapasztalható a konvencionális ketreces termeléssel szemben. A fogyasztók fizetési képessége szerint 10,47% áremelkedést 51,72%, míg 4,84% áremelkedést 68,65% képes elviselni, ahhoz, hogy a termelők a hagyományos ketreces termelés költség-jövedelmi szintjét elérjék az említett alternatív technológiákban. Tekintettel, hogy a fogyasztók 78,06% szabadtartásból származó tojást vásárolna szívesebben, az elemzés alapján 5% tojásár emelkedés mellett a technológia elterjedésének feltételei adottak, és remélhetőleg a termelői, fogyasztói érdekek közelebb kerülnek egymáshoz.

Következtetesképpen leszögezhető, hogy állami támogatás a technológiaváltás megkönnyítése érdekében elengedhetetlen, a drasztikus tojásár drágulás, esetleges hiány elkerülése és a folyamat gördülékenyebb lebonyolítása érdekében.

A kutatás eredménye szerint alternatív technológiában is termelhető gazdaságosan tojás, de szem előtt kell tartani, hogy az alternatív tartásmódok a megfelelő jövedelem elérése érdekében egyedi megoldásokat, magasabb szakmai hozzáértést, felkészültséget igényelnek, aminek az értékét a tojás árának tartalmaznia kell.

A fogyasztóknak el kell fogadniuk, hogy az előírt állatjóléti feltétel mellett megtermelt tojás előállítási költségei magasabbak és a különbség megtérítése a magasabb fogyasztói árral lehetséges. Ugyanakkor a termelőknek be kell látniuk, hogy ma már a fogyasztó nem passzív nézelődő a piacon, hanem a környezetnek, amelyben él fontos szereplője és aktívan részt is vesz annak kialakításában, így tiszteletben kell tartani az akaratát. Véleményem szerint nem csak a fogyasztók számára, hanem a hazai ágazat számára is nagy jelentőségű a ketrecmentes tojástermelés is, ha a külföldi, elsősorban EU piacán is érvényesülni szeretnének.

Szerbiában, csak úgy, mint Európában nagyon fontos a tojás termék palettájának változatosságára való törekvés, tehát az olcsóbb ketreces termelésből származó, úgymond tömegtermék és a speciális fogyasztói réteg igényeit kielégítő, magasabb árfekvésű, prémium tojások megfelelő arányú piaci jelenlétének biztosítása által.

A ketreccserét követően a különböző tartásmódok országos szintű részarányát a termelők rugalmassága, elfogadó képessége, szakértelmi felkészültsége, valamint a fogyasztók fizetési lehetőségei fogják meghatározni. Az ágazat fejlesztésének érdekében a dolgozat jó szolgálatot tehet a technológiák gazdaságosságának további kutatásában, országos szintű termelői, fogyasztói hozzáállás elemzésében.